

Vedlegg 1 til grunnlagsdokument Sarpsborg kommune - Råde kommune

Fakta om kommunene Råde og Sarpsborg

Kilder:

«Utredning av ny kommunestruktur i Mosseregionen» - Tjenesteyting og økonomisk soliditet
SSB

Innhold

Fakta om Sarpsborg og Råde	2
1. Gode og likeverdige tjenester til kommunene	2
1.1 Tilstrekkelig kapasitet	2
1.2 Kvalitet/kompetanse	2
1.3 Produktivitet	3
1.4 En faglig motforestilling til bruk indikatorer	3
2. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner	4
2.1 Analyse av økonomisk soliditet	4
2.2 Gebyrer og eiendomsskatt	6

Fakta om Sarpsborg og Råde

1. Gode og likeverdige tjenester til kommunene

1.1 Tilstrekkelig kapasitet

I fylkesmannens arbeidshefte er det valgt åtte indikatorer innen tjenesteområdene barnehage, helse, pleie- og omsorg, sosialtjenesten og byggesak for å måle kapasiteten i kommunal tjenesteproduksjon:

Tjenesteyting - kapasitetsindikatorer 2014 - Mosseregionen og rangering av kommunene								
Kommune	Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Legeårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjeneste	Fysioterapi-årsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjeneste	Årsverk psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (khelse+plo)	Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	Årsverk i sosialtjenesten per 1 000 innbyggere	Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist
Råde	90,3	10,1	5,6	1,4	100,0	17,0	0,76	30,0
Sarpsborg	87,5	11,1	7,2	7,6	77,0	17,3	1,31	44,0
Fredrikstad	88,4	10,7	7,5	2,3	100,0	16,6	1,31	75,0
Østfold	88,2	10,7	7,7	4,1	94,2	16,2	1,11	37,0
Landet	90,9	10,4	9,0	4,5	94,8	18,4	0,98	38,0

Vi ser av tabellen over at Råde scorer best på 3 av 8 indikatorer; Barnehagedekning, Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner og Saksbehandlingstid byggesak.

Sarpsborg scorer best på legeårsverk per 10000 innbyggere, Fysioterapiårsverk per 10000 innbyggere, årsverk psykiatriske sykepleiere pr 10000 innbyggere, plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over og årsverk i sosialtjenesten pr 1000 innbyggere.

1.2 Kvalitet/kompetanse

Det er valgte seks indikatorer for å måle kvalitet/kompetanse på kommunal tjenesteproduksjon. Indikatorene er knyttet til tjenesteområdene barnehage, grunnskole, helse, pleie- og omsorg og barnevern, og er vist i tabellen nedenfor.

Tjenesteyting - kvalitetsindikatorer 2014 - Mosseregionen og rangering av kommunene						
Kommune	Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	Andel lærere m/ universitets-/høgskoleutdannig og pedagogisk utdanning	Legetimer per uke per beboer i sykehjem	Fysioterapitimer per uke per beboer i sykehjem	Andel årsverk brukerrettede tjenester m/ fagutdanning fra høyskole/ universitet	Stillinger i barnevernet med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år
Råde	38,5	87,1	0,68	0,09	33	5,2
Sarpsborg	37,1	89,2	0,73	0,32	37	3,8
Fredrikstad	37,3	92,7	0,61	0,24	44	4,6
Østfold	37,6	89,6	0,66	0,36	35	4,2
Landet	35,0	87,8	0,50	0,37	34	4,1

Av de seks kvalitetsindikatorerne scorer Råde best på 2 av 6 indikatorer; andel ansatte med barehage/lærerutdanning og stillinger i barnevernet med fagutdanning per 1000 barn 0-17 år, mens Sarpsborg scorer best på andel lærere m/universitet/høyskoleutdanning og pedagogisk utdanning, legetimer per uke per beboer i sykehjem, fysioterapitimer per uke per beboer i sykehjem og andel årsverk brukerrettede tjenester m/fagutdanning fra høyskole/universitet.

1.3 Produktivitet

Fylkesmannen har valgt følgende syv indikatorer innen tjenesteområdene barnehage, grunnskole, helse, pleie- og omsorg, sosialtjeneste og barnevern for å måle produktiviteten på kommunal tjenesteproduksjon:

Tjenesteyting - produktivitesindikatorer 2014 - Mosseregionen og rangering av kommunene							
Kommune	Korrigerte brutto driftsutgifter per barn i kommunal barnehage	Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, lokaler og skoleskyss per elev	Korrigerte brutto driftsutgifter per mottaker av hjemmetjenester	Korrigerte brutto driftsutgifter institusjon, per kommunal plass	Netto driftsutgifter per innbygger, kommunehelsetjenesten	Korrigerte driftsutgifter til sosialtjenesten per mottager	Netto driftsutgifter til administrasjon og styring per innbygger
Råde	167 521	96 098	276 038	1 167 914	2 145	21 364	4 832
Sarpsborg	195 056	97 527	249 564	1 018 845	2 017	37 421	3 263
Fredrikstad	183 432	99 147	244 367	1 022 439	2 153	40 593	3 319
Østfold	171 945	98 062	238 642	1 065 247	2 128	Tall mangler	3 622
Landet	173 675	103 633	239 567	1 028 644	2 317	39 494	4 219

Av de 7 produktivitesindikatorerne scorer Råde best på 3 av disse, med laveste utgift per barn i barnehage, laveste utgift per elev i grunnskolen og driftsutgifter til sosialtjenesten per mottager, mens Sarpsborg scorer best på driftsutgifter pr mottaker av hjemmetjenester, driftsutgifter institusjon pr kommunal plass, driftsutgifter per innbygger kommunehelsetjenesten og driftsutgifter til administrasjon og styring per innbygger.

Det vil være rimelig å anta at det er en sammenheng mellom høy kapasitet og høy produktivitet.

1.4 En faglig motforestilling til bruk indikatorer

Vi har valgt å bruke de indikatorerne som staten gjennom fylkesmannen har anbefalt. De 21 indikatorerne som beskriver kapasitet, kvalitet og produktivitet antas å gi en god indikasjon på dagens status for tjenesteproduksjon i kommunene.

Generelt er det imidlertid en del skepsis til bruk av KOSTRA-tall/indikatorer da kommunene kan ha rapportert på ulike måter. Dette var en betydelig feilkilde ved etableringen av KOSTRA-tallene, men det antas at det nå gjennom diverse prosjekter mv. i all hovedsak er lik føring i kommunene.

En annen utfordring er valg av indikatorer for å beskrive temaene kapasitet, kvalitet og produktivitet. Produktivitesindikatorerne kan oppfattes som problematiske siden det ikke er vanlig å ha et politisk mål om f.eks. lavest mulig kostnader i grunnskolen uten at det ses i sammenheng med kvalitet og resultater. Likeledes kan det være strukturelle forhold som gjør at det kan stilles spørsmålsteget ved om indikatorerne måler det de er forutsatt å gjøre. Noen konkrete eksempler på dette er:

- Balansen mellom hjemmetjeneste og institusjonsplasser er utfordrende. En strategi med lav institusjonsdekning vil logisk nok kunne gi både høye utgifter per institusjonsplass og høye utgifter per mottager av hjemmetjenester. Dermed kommer en kommunen med denne strukturen dårlig ut også på begge disse produktivitesindikatorerne. Totaløkonomisk kan dette

være en gunstig løsning også for brukerne, men den kommer dårlig ut i forhold til de valgte indikatorer.

- Produktivitetsindikatorer som angir utgifter per mottager av en tjeneste kan være problematisk. Lave kostnader per mottager behøver ikke bety høy produktivitet dersom en kommune gir tjenester til større andel av innbyggerne og med mindre behov enn kommunene den sammenlignes med.
- For barnehage er andel barn med barnehageplass stilt opp som kapasitetsmål. Den faktiske kapasiteten i kommunen vil kunne være høyere da det tar tid å omstille seg til endringer i faktisk etterspørsel. Etterspørselen er drevet av antall barn i barnehagealder, men også av foreldrenes ønske om barnehageplass. Ledig kapasitet, som særlig vil kunne oppstå i kommuner/greider med fallende barnetall, vil øke utgiftene per barn i kommunale barnehager som igjen vil øke utbetalingene til private barnehager.

Vi har brukt disse eksemplene for å vise at man må være forsiktig med å tolke resultatene for de ulike indikatorene for bastant da det kan være sammenhenger bak som påvirker disse.

Til tross for disse faglige nyanseringene/motforestillingene er vi trygge på at de valgte indikatorene i sum gir en rimelig riktig bilde av den kommunale tjenesteproduksjonen.

2. Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner

2.1 Analyse av økonomisk soliditet

Fylkesmannen har i sitt arbeidshefte stilt opp flere analysetabeller (basert på SSB-tall) for å vurdere kommunenes økonomiske soliditet. Vi skal i noen grad bruke disse, samt supplere med SSB nøkkeltall for konsern. Konsern innebærer at tallene også inkluderer virksomhet i kommunale foretak og interkommunale selskaper.

I første tabell er utgifter og inntekter samt netto driftsresultat vist i kroner per innbygger:

Nøkkeltall i kroner per innbygger 2014					
Kommune	Korrigerte brutto driftsutgifter	Netto driftsutgifter	Brutto driftsinntekter	Frie inntekter	Netto driftsresultat
Råde	51 321	47 572	63 493	45 495	934
Sarpsborg	53 458	50 892	66 556	46 914	-832
Fredrikstad	55 484	47 536	68 743	45 325	1 803
Østfold	54 505	49 022	68 757	46 272	674
Landet	58 657	51 974	73 385	48 610	888

Sarpsborg har et nivå på *brutto driftsutgifter og driftsinntekter pr. innbygger* som ligger over Råde. Ser vi på *netto driftsutgifter pr. innbygger*, hvor alle inntekter relatert til utgiftene (øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter) er trukket fra, ligger Sarpsborg fortsatt høyere enn Råde. For *frie inntekter pr. innbygger* har Sarpsborg høyest nivå med ca. 46 914 kr, men for *netto driftsresultat pr innbygger* har Råde høyes med 934 kr mot -832 kr i Sarpsborg

Frie inntekter, som ligger i bunn for mye av den kommunale tjenesteproduksjonen, er en inntektskomponent som staten legger premissene for og som kommunene i begrenset grad kan påvirke. Vi ser av tabellen at både Sarpsborg og Råde har frie inntekter per innbygger som ligger klart under

landsgjennomsnittet, med henholdsvis 3,5% og 6,4% og sammenlignet med Østfold ligger Sarpsborg 1,4% høyere, mens Råde ligger 1,7% lavere per innbygger.

For brutto driftsinntekter er tallene henholdsvis for Sarpsborg og Råde 9,3% og 13,5% lavere enn landet og 3,2% og 7,7% lavere enn Østfold.

Den neste analysetabellen viser brutto driftsinntekter fordelt på inntektskilder, som prosentandeler:

Brutto driftsinntekter fordelt på inntektskilder (%-andeler) 2014						
Kommune	Skatt på inntekt og formue	Statlig rammeoverføring	Andre statlige tilskudd til driftstilsformål	Eiendomsskatt	Salgs- og leieinntekter	Andre driftsinntekter
Råde	34,6	37,0	3,8	2,7	12,8	9,1
Sarpsborg	28,6	41,9	2,0	4,5	12,8	10,3
Fredrikstad	30,3	35,7	2,6	3,8	16,8	10,6
Østfold	29,6	37,7	3,4	3,8	14,2	11,3
Landet	32,5	33,7	3,2	2,9	14,3	13,1

Oversikten gir mye interessant informasjon om sammensetningen av inntektsgrunnlaget for kommunene i dag.

- Råde har høyeste andel *skatt på inntekt og formue* med 34,6%, mens Sarpsborg har laveste andel med 28,6%.
- Sarpsborg har høyest andel på statlig rammeoverføring med 41,9%, mens Råde har 37,0%.
- Andre statlig tilskudd til driftsformål utgjør 3,8% i Råde som har høyeste andel. Sarpsborg har 2,0%.
- Begge kommunene har eiendomsskatt, og Sarpsborg har høyeste andel med 4,5% av totale inntekter. Råde sin andel er 2,7%. Dette reflekterer noe ulikhet i satser og tidspunkt for taksering.
- For salgs- og leieinntekter har begge kommunen lik andel med 12,8%.
- For andre driftsinntekter har Sarpsborg høyest med en andel på 10,3% og Råde har 9,1 %.

I den tredje tabellen er det stilt opp en del resultatstørrelser mv målt i % av brutto driftsinntekter:

Økonomisk status - nøkkeltall konsern (% av brutto driftsinntekter) 2014							
Kommune	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Langsiktig gjeld	herav Pensjonsforpliktelse	Akkumulert regnskapsmessig merforbruk	Disposisjonsfond
Råde	1,5	1,2	1,1	186,6	112,1	0,0	5,7
Sarpsborg	-1,2	0,1	1,9	241,2	125,9	0,0	5,4
Fredrikstad	2,6	1,7	0,5	227,9	121,8	0,0	4,4
Østfold	1,0	1,3	1,3	216,4	118,8	1,6	4,9
Landet	1,2	0,7	0,5	216,4	118,4	0,6	6,4

Her scorer Råde beste på alle syv nøkkeltall. Råde har dermed høyest både netto og brutto driftsresultat, lavest netto finansutgifter, lavest langsiktig gjeld og pensjonsforpliktelse, ikke noe akkumulert regnskapsmessig merforbruk og høyest disposisjonsfond, alt regnet som andel av brutto driftsutgift.

I fjerde tabell er det stilt opp en del nøkkeltall per innbygger som fokuserer på kommunens økonomiske forpliktelser og reserver, som vil være av stor interesse ved en kommunesammenslåing:

Økonomisk status - nøkkeltall konsern 2014							
Kommune	Tall per innbygger 2014						
	Langsiktig gjeld	herav Pensjonsforpliktelse	Netto lånegjeld	Premieavvik	Utlån	Disposisjonsfond	Likviditet som ikke er lånefinansiert
Råde	119 738	71 168	38 064	4 325	5 998	3 634	9 158
Sarpsborg	160 508	83 787	55 134	5 626	10 374	3 577	-1 117
Fredrikstad	156 635	83 733	63 218	5 684	8 131	3 051	10 385
Østfold	148 797	81 679	53 860	6 013	8 390	3 339	4 432
Landet	157 511	86 899	58 160	5 961	11 433	4 616	9 342

For de fem første indikatorene regnes lav verdi som positivt. For utlån er ikke dette opplagt, men ut fra en økonomisk soliditetsvurdering (risiko for tap) velger vi det. For de to siste indikatorene, disposisjonsfond og likviditet, er høy verdi positiv.

Råde scorer også her best på alle syv indikatorer.

For *Langsiktig gjeld*, som også inkluderer kommunes pensjonsforpliktelse, ligger Sarpsborg 34% høyere målt per innbygger enn Råde. For *Pensjonsforpliktelse* per innbygger ligger Sarpsborg 17,7% høyere enn Råde. Dette er en differanse på ca 53 000 kr per innbygger.

Netto lånegjeld ligger for Sarpsborg 44,9% eller 17 070 kr per innbygger høyere enn Råde. En noe høy netto lånegjeld behøver ikke bare være negativt, hvis lånene er brukt til f.eks. å modernisere bygningsstruktur som igjen gir en kostnadseffektiv drift.

For *Premieavvik*, som er pensjon kommunen har betalt men ikke utgiftsført i driftsregnskapet, ligger Sarpsborg 1 301 kr per innbygger høyere enn Råde.

På *Utlån* ligger Sarpsborg 4 376 kr per innbygger høyere enn Råde

På *Disposisjonsfond* er kommunene tilnærmet like, hvor Råde bare ligger 57 kr pr innbygger høyere.

Mest markert er forskjellen på *Likviditet som ikke er lånefinansiert* hvor Råde har 9 158 kr pr innbygger mens Sarpsborg har – 1 117 kr per innbygger. For både dette nøkkeltallet og noen av de andre kan det ligge en viss «stordriftsfordel» i en større kommune, dvs. relativt sett trenger en liten kommune en høyere likviditet enn en større.

2.2 Gebyrer og eiendomsskatt

I tabellen nedenfor er vist årsgebyrer for vannforsyning, avløpstjenesten, avfallstjenesten og feiing og tilsyn, beregnet for en standard bolig på 120 m². Videre er vist sum gebyrer, eiendomsskatt for tilsvarende bolig samt summen av disse.

Årsgebyr og eiendomsskatt på enebolig på 120 m ²							
Kommune	Vann	Avløp	Avfall	Feiing	Sum gebyr	Eiendomsskatt	Sum gebyr og eiendomsskatt
Råde	2 625	3 630	2 162	474	8 891	2 920	11 811
Sarpsborg	2 249	2 904	1 602	356	7 111	5 198	12 309
Fredrikstad	1 940	3 398	2 067	239	7 644	5 500	13 144

Det er ikke mulig å få tall for Østfold og Landet som referanser.

Sarpsborg er billigst på vann, avløp, avfall og feiing, mens Råde er billigst på eiendomsskatt. Men selv om Sarpsborg er billigst på alle 4 gebyrene, kommer Råde billigst ut når man tar med eiendomsskatten. Dette viser at Råde har en markant laverer eiendomsskatt enn Sarpsborg. Forskjellene på eiendomsskatten kan forklares ved at kommunene har ulike skattesatser og eventuelt ulike tidspunkt for taksering.